

Андрій Червінський,

кандидат історичних наук,
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника”
(м. Івано-Франківськ)

Andriy Chervinskyj,

Candidate of Historical Sciences,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk)

**УДК 338.48
ББК 65.5**

РОЛЬ ПОДІЄВОГО ТУРИЗМУ В ОСВОЄННІ КУЛЬТУРНО-ОСВІТЬОГО ПРОСТОРУ ПРИКАРПАТТЯ

THE ROLE OF EVENT TOURISM IN MASTERING OF CULTURAL AND EDUCATIONAL SPACE PRYKARPATY

На підставі аналізу наукової літератури, статистичних даних розкривається роль та значення подієвого туризму в розвитку культурно-освітнього простору Прикарпаття. Автор зазначає, що характерною ознакою івентивного туризму є приурочення туристичної подорожі до певної події, свята чи видовища: музичних конкурсів, національних фестивалів і карнавалів, театралізованих дійств, конкурсів, різноманітних змагань та чемпіонатів, політичних акцій, унікальних природних явищ, що мають здатність приваблювати до місць, де вони відбуваються.

У статті вказується на те, що розвиток івентивного туризму є одним із найефективніших механізмів створення та підтримки позитивного іміджу регіону як івентивної туристичної дестинації, тобто території, на якій пропонується певний набір послуг, що відповідають попиту туриста на перевезення, проживання, харчування, відпочинку, розваги.

Ключові слова: подієвий туризм, функції подієвого туризму, етапи розвитку подієвого туризму, класифікації подієвого туризму, фестивалі, івент.

Based on the analysis of scientific literature, statistics reveal the role and importance of event tourism in the development of cultural and educational space Carpathians. The author notes that a characteristic feature of event tourism is the arrangement of tourist travel to certain events, holidays or spectacles, musical contests, national festivals and carnivals, theatrical performances, competitions, various competitions and championships, political action, unique natural phenomena that have the ability to appeal to places where they occur.

The article states that the development of event tourism is one of the most effective mechanisms for creating and maintaining a positive image of the region as event tourist destinations, that territory, which offered a range of services that meet the demand for tourist transportation, accommodation, meals, travel, entertainment.

Keywords: event tourism, event tourism functions, stages of development of event tourism, classification event tourism, festivals, event.

На основі аналізу наукової літератури, статистичних даних розкрито роль і значення подієвого туризму в розвитку культурно-освітнього простору Прикарпаття. Автор відзначає, що характерною ознакою івентивного туризму є приурочення туристичної подорожі до певної події, свята чи видовища: музичних конкурсів, національних фестивалів і карнавалів, театралізованих дійств, конкурсів, різних змагань та чемпіонатів, політичних акцій, унікальних природних явищ, що мають здатність приваблювати до місць, де вони відбуваються.

В статті вказується на те, що розвиток івентивного туризму є одним із найефективніших механізмів створення та підтримки позитивного іміджу регіону як івентивної туристичної дестинації, тобто території, на якій пропонується певний набір послуг, що відповідають попиту туриста на перевезення, проживання, харчування, відпочинку, розваги.

Ключевые слова: событийный туризм, функции событийного туризма, этапы развития событийного туризма, классификации событийного туризма, фестивали, ивент.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Значного визнання і популярності у світі за останні десятиліття набуває розвиток такого перспективного напрямку туризму, як івентивний, під яким розуміється націлений на отримання мультиплікативного соціально-економічного ефекту вид туризму, що здійснюється відповідно до розробленої програми з організації та періодичного проведення на певній території широкомасштабних просвітницьких, спортивних, культурно-розважальних заходів, ефективність яких залежить від поінформованості суспільства, статусу та престижу події.

Значного визнання й популярності у світі за останні десятиліття набуває розвиток такого перспективного напрямку туризму, як івентивний. Характерною ознакою івентивного туризму є приурочення туристичної подорожі до певної події, свята чи видовища: музичних конкурсів, національних фестивалів і карнавалів, театралізованих дійств, конкурсів, різноманітних змагань та чемпіонатів, політичних акцій, унікальних природних явищ, що мають здатність приваблювати до місць, де вони відбуваються.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Подієвий туризм має давнє походження. Однак наукові дослідження цього виду туризму розпочалися порівняно недавно. Значний внесок у теоретичні та практичні дослідження основ туризму зробили такі вітчизняні та зарубіжні науковці як В. Богалдин-Малих, А. Виноградська, С. Гаврилюк, А. Дурович, В. Євдокименко, Д. Ісаєв, В. Квартальнов, О. Любіцева, Т. Ткаченко, І. Школа та ін.

Процесу становлення регіональної політики розвитку туризму, в тому числі, івентивного, присвячені наукові праці зарубіжних та вітчизняних дослідників, зокрема О. Алексеєвої, А. Бабкіна, І. Балабанова, І. Бережної, В. Бирковича, З. Герасимчук, М. Долішнього, А. Дуровича, В. Гуляєва, О. Гулич, В. Євдокименка, В. Квартальнова, В. Кравціва, М. Кабушкіна, А. Коновалова, С. Мельниченко, О. Музиченко-Козловської, Т. Ткаченко, І. Школи, Л. Шульгіна та багатьох інших.

Формування мети статті. На підставі аналізу наукової літератури, статистичних даних розкрити роль та значення подієвого туризму в розвитку культурно-освітнього простору Прикарпаття.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Розвиток івентивного туризму є одним із найефективніших механізмів створення та підтримки позитивного іміджу регіону як івентивної туристичної дестинації, тобто території, на якій пропонується певний набір послуг, що відповідають попиту туристів на перевезення, проживання, харчування, відпочинок, розваги тощо.

Подієвий туризм розвивається на Прикарпатті досить швидкими темпами, чим привертає увагу як науковців-дослідників так і активних туристів, яких захоплюють цікаві подорожі та знаменні події. На соціально-економічну значимість цього виду туризму в організації туристичної індустрії регіону наголошує дослідник О. Бейдик: «Подієві рекреаційно-туристські ресурси – найсуттєвіші прояви соціального та природного руху, знакові події в історії певної території (держава, регіон, місто)...» [1, с.74].

Івентивний туризм – вид туризму з метою відвідання та участі у відзначенні якоїсь видатної або цікавої події, в тому числі турніри, воєнізовані змагання і відтворення історичних подій, фестивалі, виставки, концерти, ярмарки, карнавали, спортивні і культурні заходи тощо. (З. Герасимчук). Це дозволяє стверджувати, що успішний розвиток івентивного туризму пов'язаний із охопленням великої кількості туристів, провідним мотивом для подорожі у яких є події культурного або спортивного життя регіону. Адже проведення широкомасштабних заходів культурного, спортивного характеру, розробка нових святкових програм, конференцій, конгресів, «круглих столів» привернуть значну кількість учасників і гостей не лише з України, але й з країн ближнього і далекого зарубіжжя.

Івентивний туризм дає можливість уникнути такої гострої проблеми в туризмі, як сезонний чинник. Збільшення кількості фестивалів, виставок, конкурсів і ярмарків, проведення міжнародних конгресів, розширення кола їх учасників та створення інноваційних подієвих турів може стати базою для розвитку івентивного туризму як на Прикарпатті зокрема, так і в Україні загалом. Відповідно сутність подієвого туризму можна представити як: подорож з метою участі або споглядання певної події (карнавалу, фестивалю, свята, церемонії, спортивного змагання або природного явища тощо), що передбачає наявність відповідних туристичних ресурсів та спеціальної підготовки.

Основна мета поїздки з такого виду туризму приурочена до певної події. Унікальні тури, що поєднують у собі традиційний відпочинок та участь у найбільш видовищних заходах регіону, поступово завойовують все більшу популярність, адже туристи отримують не тільки незабутні враження, а й здійснюють свої мрії, розширюють світогляд. Головною особливістю івентивного туризму є його спрямованість на широке коло споживачів.

Сучасним туристам вже замало лише традиційних подорожей, під час яких поєднується, як правило, відпочинок та оздоровлення з невеликою кількістю екскурсій. Подієвий туризм значно розширив сфери свого впливу. Оскільки використовуючи його надбання, туристи мають нагоду не лише подорожувати, але й приймати безпосередню участь у визначних подіях, фестивалях, ювілеях у галузі культури, мистецтва, спорту, що сприяє збагаченню світогляду, розширює пізнавальні можливості людини, дає змогу реалізувати найзаповітніші мрії. Адже людина постійно відчуває потребу у нових враженнях, позитивних емоціях, прагне долучитися до джерел народної пам'яті та культури.

Стандартне використання природних ресурсів стало досить буденним і тому досить часто вже не задовольняє зростаючі потреби туриста. Сучасний мандрівник відчуває потребу в альтернативних ресурсах, зокрема, – в історико-культурних та подієвих. Їх специфічною особливістю є те, що певні елементи мають типовий характер розташування, де кожна місцевість, регіон, держава виокремлюється своєю історією та культурою, традиціями, звичаями, історичними чи сучасними подіями. Тому культурно-освітній, соціально-економічний потенціал цих ресурсів є значимий для сталого розвитку регіону. Збільшення інтересу до культурної спадщини, діяльність різноманітність освітніх програм відкривають нові перспективи у туристичній індустрії. Створення туристичного продукту на базі історико-культурних ресурсів є важливим напрямом рекреаційної діяльності.

Для інтенсивного розвитку туристичної галузі на Прикарпатті важливо поєднувати соціально-економічні умови регіону, різноманітне природне середовище із багатим культурним простором, який також виступає за відповідних умов важливим туристичним ресурсом. Тому подієвий туризм, як інноваційний вид туристичної діяльності, вважається одним із найбільш перспективних секторів на туристичному ринку Прикарпаття.

Багатогранність туристичної діяльності дає можливість урізноманітнити масові форми дозвілля, що в свою чергу більш повно задовольнятиме потреби туристів. У цьому контексті важливого значення набувають художньо-масові форми дозвілля (свята, обряди, фестивалі, вечорниці, фольклорні програми, ритуали) як унікальні об'єкти нових туристичних маршрутів.

Ще одним напрямком подієвого туризму краю є організація фестивальних подій, які сприяють популяризації культурно-етнічних особливостей Прикарпаття та розкритті особливостей етнічних груп, що населяють цю територію. Так за твердженням науковця В. Великочного, «безумовне лідерство серед підвидів культурного

туризму на Івано-Франківщині займають фестивалі. Найбільш відомими з них є – Гуцульський, історія якого налічує вже більше десяти років, Бойківський та Покутські фестивалі, які стали традиційними, Опільський фестиваль, який щойно заявив про себе, але обіцяє бути масштабним і значимим. До цієї ж когорти відносимо і тематичні фестивалі: «Різдво в Карпатах», «Бойківська ватра», «Родослав», «Карпатський вернісаж», «Фестиваль ковалів», етнофестиваль народної музики «Шешори» тощо. Всі вони, як правило, організуються активними місцевими громадами за підтримки органів державної влади та місцевого самоуправління» [3, с. 8].

У Карпатах можна помилуватися не тільки мальовничими гірськими ландшафтами, вкритими вічнозеленими лісами, красивими старовинними будівлями, створеними у гармонії з самою природою, але й познайомитися із збереженими народними традиціями, ремеслами та гастрономією, які якнайкраще проявляються під час фестивалів, що впродовж багатьох років організуються місцевими сільськими громадами.

Безпосередня особиста участь у фестивальному дійстві є одним з найбільш дієвих та привабливих чинників, які впливають на вибір туристів подорожі в Карпати. Участь у фестивалі дає можливість пізнати багато цікавого з життя місцевого населення, ближче познайомитися із унікальною культурою та звичаями, придбати автентичні речі декоративно-ужиткового мистецтва, виготовлені безпосередньо місцевими умільцями, споживати екологічно чисті продукти та скуштувати місцеві страви, які є традиційними для того чи іншого села чи району.

Ще одним перспективним напрямком анімаційного наповнення програм перебування туристів у селах Карпатського регіону є організація народних гулянь та фольклорних фестивалів. На належному рівні проводиться Міжнародний фестиваль етнічної музики і лендарту «Шешори» на Косівщині (Івано-Франківська область). У програмі фестивалю представлено як виступи місцевих гуцульських народних колективів, так і виступи музик з інших сільських етнографічних регіонів України, Польщі, Чехії і навіть Ірландії. Поряд із музичними виступами своєю творчістю туристам представляють художники, дивуючи публіку композиціями лендарту, що перекладається як мистецтво докільця, мистецтво землі. На фестивалі також проводяться майстер-класи з традиційного ткацтва, виробів із дерева, створенням ляльки-мотанки, витинанки, інших традиційних ремесел Гуцульщини.

У більшості країн світу відбувається процес демократизації культури й туризму, які становлять невід'ємну частину життя суспільства. Адже самосвідомість і пізнання навколишнього світу, розвиток особистості й досягнення поставлених цілей немислимі без придбання знань у сфері культури.

Культура регіону здатна викликати в потенційних туристів найсильніший спонукальний мотив до подорожі. Тому збереження культурної спадщини і її раціональне використання мають визначальне значення для стійкого залучення туристських потоків і підтримки популярності конкретного туристського напрямку. Культура є фундаментальною основою процесу розвитку, збереження, зміцнення незалежності, суверенітету й самобутності народу. Ідентичність шляхів історичної еволюції культури й туризму визначила спільність нових методів підходу до їхнього подальшого розвитку.

Культурна спадщина будь-якого народу становить не тільки здобутки художників, архітекторів, музикантів, письменників, праці вчених, але й нематеріальне надбання, що включає фольклор, народні промисли, фестивалі, релігійні ритуали. Активне освоєння культурного простору у вільний від роботи і навчання час дозволяє молодій людині здобувати нові знання, розширювати кругозір, допомагає осмислювати причетність до минулого і сучасного своєї країни, формує погляди, ціннісні установки, світогляд, виховує громадянськість і соціальну активність.

Подієвий туризм виступає одним із найбільш затребуваних сегментів культурно-пізнавального туризму, який містить у собі величезний пізнавально-виховний потенціал. Адже він знайомить підрастаюче покоління з культурою і традиціями різних етносів, занурюючи людину в новий для неї соціокультурний простір, знайомить з неповторною атмосферою різних етнічних груп, їх побутом, ремеслами, святами, національними кухнями традиціями та обрядами на основі яких між ними налагоджується взаємодія, здобуваються нові відомості та знання про особливості способу життєдіяльності представників різних етнічних груп (народів), що проживають на території Прикарпаття.

Отже, за своїм освітньо-виховним потенціалом культурно-освітній простір – це результати (продукти) матеріальної та духовної діяльності багатьох поколінь, загальнолюдські норми та цінності, здобутки культури та мистецтва. Усі складові якого, безперечно, мають вплив на психічне вдосконалення людини. Проте ефективність такого впливу є різною. Адже культурний простір сучасного суспільства є системною цілісністю, що виступає необхідною умовою розвитку та формування людини. У цьому контексті цікавим є трактування дослідницею Л.Устименко подієвого туризму як «подорожі з метою участі або споглядання певної події (карнавалу, фестивалю, свята, церемонії, спортивного змагання або природного явища тощо), що передбачає наявність відповідних туристичних ресурсів та спеціальної підготовки» [9, с.123].

З суспільної точки зору, розвиток подієвого туризму є дуже важливим, оскільки реалізуються такі значимі для соціуму функції, як: економічна, пізнавальна, рекреаційна, дозвілєва та розважальна. Три останні носять більш суб'єктивний характер, оскільки міра їх ефективності для кожного туриста як відвідувача певних заходів буде різною.

С.Мельниченко розглядає івентивний туризм у вигляді івентивних заходів, які спрямовані на просування компанії, послуг, товарів і брендів за допомогою яскравих подій, що запам'ятовуються [5, с.224]. О. Бейдик, розвиваючи методологію географії туризму, виокремлює події рекреаційно-туристичні ресурси як найсуттєвіші прояви соціального та природного руху, знакові події в історії певної території (політичні, військові, економічні, екологічні) [2]. А. Дурович, М. Кабушкін, Г. Вишневецька характеризують івентивний туризм як такий вид туризму, при якому велика кількість людей стає свідками величезних подій у світі спорту, культури й мистецтва. Такі поїздки залишаються в пам'яті як один з яскравих моментів життя.

Адже культурна специфіка – це унікальний ресурс окремої держави та територій для розвитку туристичної галузі, який, фактично, майже не може бути копіюваним виробниками інших країн, а тому може забезпечити

незаперечні конкурентні переваги для регіонального та загальнодержавного прогресу. Розвиток подієвого туризму як пріоритетного напрямку бізнесу є важливим чинником сприяння покращенню показників соціально-економічного розвитку, інтенсифікації турпотоків, створення додаткових робочих місць, а також підвищення іміджу держави на міжнародному рівні.

Найпопулярнішими агротуристичними продуктами в Карпатському регіоні є ті, що пов'язані з національною кухнею, проведенням фестин, вечорниць, народних обрядів. Значного поширення набули оздоровчі сауни з фіточаями, зимові розваги з катанням на санях. У всіх карпатських областях поширений збір ягід і грибів та кваліфікований туризм (піші, кінні прогулянки). Найбільш поширеними звичаями в Карпатському регіоні є проводи на полонину, гуцульське весілля та релігійні календарні свята, зокрема Різдво з новорічно-різдвяними колядками та щедрівками (в тому числі «Василя», «Водохреща», «Маланки», гуцульська «Розколяда») та Великдень (Пасха) з великодніми гаївками [4].

Івано-Франківщина багата історичними та культурними традиціями, це – один з небагатьох країв, де збережено культуру чи не в усіх її проявах. Яскраво і колоритно можна це побачити на прикладі збережених традицій етнографічних груп Івано-Франківщини, де збережено багато цікавих народних звичаїв, традицій, легенд, ремесел, які в урбанізованому суспільстві інших регіонів зовсім зникли. Сучасні свята в селі відбуваються за участю народних майстрів, місцевих умільців – вишивальниць, гончарів, килимарів, різьбярів, писанкарів – усіх тих, кому дала талант прикарпатська земля.

Соціологічні дослідження демонструють, що одним із об'єднавчих чинників у суспільстві в регіональному вимірі може слугувати культурна та історична спадщина, проблеми її збереження. Так, на запитання «Який із п'яťох зазначених чинників найбільше об'єднує або може згуртувати народ України в єдину спільноту?» – 8,1 % респондентів відповіли – «Знання і розуміння української культури та мови», 11,5 % – «Спільна східнослов'янська культурна й історична спадщина», 11,5 % – «Спільні політичні принципи й ідеї», 28,2 % – «Рівні права і співіснування в рамках однієї держави (України), 33,4 % – «Прагнення до істотного підвищення добробуту всіх громадян України», 7,3 % – «Важко відповісти» [6]. Отримані результати спонукають до роздумів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, подієвий туризм на сучасному етапі розвитку суспільства є важливим та необхідним явищем, що реалізує майже всі основні функції туризму. Стрімкий розвиток подієвого туризму та необхідність оптимізації його функціонування зумовлюють потребу у ґрунтовних наукових дослідженнях історії розвитку, географії поширення та сегментації туристичного ринку цього виду туризму; прийняття низки державних програм щодо розвитку подієвого туризму; залучення до його організації спонсорів та меценатів; здійснення ефективної реклами.

1. Бабкин А. В. Специальные виды туризма : учебное пособие [Електронний ресурс] / А. В. Бабкин. – Ростов н/Д : Феникс, 2008. – 252 с.
2. Бейдик О. О. Методология та методика аналізу рекреаційно-туристських ресурсів України [Текст] : дис. ... д-ра геогр. наук : 11.00.02 / Бейдик Олександр Олександрович. – К., 2004. – 424 с.
3. Великочий В.С. Фестивалі як підвид й один з перспективних напрямів розвитку культурного туризму в Івано-Франківській області / В.С.Великочий / Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону. Івано-Франківськ, 2011. – С. 7-10
4. Лужанська Т. Ю., Махлинець С. С., Сільський туризм: історія, сьогодення та перспективи: Навчальний посібник./ За ред. проф. Волошина І. М. – К.: Кондор, 2008. – 385 с.
5. Мельниченко С. В. Івентивний менеджмент суб'єктів туристичної діяльності / С. В. Мельниченко / Економічні науки : зб. наук. праць Луцького НТУ. Серія «Економіка та менеджмент». – 2010. – Вип. 7 (26). – Ч. 2. – С. 224–232.
6. Кузьмук О. Культурний туризм як інструмент формування національної ідентичності. Електронний ресурс. [Режим доступу] http://old.niss.gov.ua/Monitor/desember08/23.htm_ftn1
7. Стратегія регіонального розвитку туризму : монографія / І.В. Левицька, Н.В. Корж, А.Г. Кізюн, Н.В. Онищук. – 2013. – 192 с.
8. Тищенко П.В. Теоретичні аспекти та розвиток подієвого туризму регіону /П.В. Тищенко. Ткаченко Т.І. Сталій розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія / Т.І. Ткаченко. - К. : КНТЕУ, 2006. - 537 с
9. Устименко Л. М. Історія туризму : навчальний посібник / Ю. Л. Афанасьєв, Л. М. Устименко. – К. : Альтерпрес, 2008. – 354 с.

Reference

1. Babkyn A. V. Spetsyal'nij vydi turызma : uchebnoe posobyе [Elektronnyy resurs] / A. V. Babkyn. Rostov n/D : Fenyks, 2008. 252 s.
2. Beydyk O. O. Metodolohiya ta metodyka analizu rekreatsinyo-turyst's'kykh resursiv Ukrainy [Tekst] : dys. ... d-ra heohr. nauk : 11.00.02 / Beydyk Oleksandr Oleksiyovych. – K., 2004. – 424 s.
3. Velykochyy V.S. Festyvali yak pidvyd y odyn z perspektyvnykh napryamiv rozvytku kul'turnoho turызmu v Ivano-Frankivs'kiy oblasti / V.S.Velykochyy / Aktual'ni problemy ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku rehionu. Ivano-Frankivs'k, 2011. – S. 7-10
4. Luzhans'ka T. Yu., Makhlynets' S. S., Sil's'kyy turызm: istoriya, s'ohodennya ta perspektyvy: Navchal'nyy posibnyk./ Za redaktsiyeyu d. h. n., profesora Voloshyna I. M. - K.: Kondor, 2008. — 385 s.
5. Mel'nychenko S. V. Iventyvnyu menedzhment sub'yektiv turystychnoy diyal'nosti / S. V. Mel'nychenko / Ekonomichni nauky : zb. nauk. prats' Luts'koho NTU. Seriya "Ekonomika ta menedzhment". – 2010. – Vyp. 7 (26). – Ch. 2. – S. 224–232.
6. Kuz'muk O. Kul'turnyy turызm yak instrument formuvannya natsional'noyi identychnosti. Elektronnyy resurs. [Rezhym dostupu] http://old.niss.gov.ua/Monitor/desember08/23.htm_ftn1
7. Stratehiya regional'noho rozvytku turызmu : monohrafiya / I.V. Levyts'ka, N.V. Korzh, A.H. Kizyun, N.V. Onyshchuk. - 2013. - 192 s.
8. Tyshchenko P.V. Teoretichni aspekty ta rozvytok podiyevoho turызmu rehionu /P.V. Tyshchenko. Tkachenko T.I. Stalyy rozvytok turызmu: teoriya, metodolohiya, realiyi biznesu: monohrafiya / T.I. Tkachenko. - K. : KNTEU, 2006. - 537 s
9. Ustymenko L. M. Istoriya turызmu : navchal'nyy posibnyk / Yu. L. Afanas'yev, L. M. Ustymenko. – K. : Al'terpres, 2008. – 354 s.